

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
כ' אייר תשע"ג

פרשה:
פרשת בהר-בחוקותי

כותרת:
מדוע שומרים על השמיטה ולא על היובל?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת בהר-בחוקותי

מדוע שומרים על השמיטה ולא על היובל?

השבוע מציינים 46 שנה למלחמת ששת הימים שבה נעשו ניסים לישראל ו'כבשו' את יהודה ושומרון. אולם ישראל מעולם לא הכריזה על השטחים הללו שהם חלק ממדינת ישראל אלא הם נקראים עד עצם היום הזה בשם "השטחים הכבושים". כפועל-יוצא מכך כל בנייה באיזור זה נחשבת ל"התנחלות" בשטח שלא שייך לנו.

בשנה שעברה התחולל ויכוח בישראל לגבי שכונה מסויימת בשם "גבעת האולפנה" שבית המשפט פסק שהשכונה נבנתה על אדמות פלסטיניות פרטיות ולפיכך המדינה מחוייבת להחריב את הבנינים שנבנו שם ולהחזיר את השטח לבעלים הפלסטיניים (משום מה כולם מעדיפים לשכוח שגם אוניברסיטת תל-אביב שוכנת על שטחים שהיו שייכים לערבים ובמלחמת השחרור נכבשו מהם).

כשראש הממשלה בנימין נתניהו שמע את הפסיקה של בית משפט העליון, הוא אמר שחייבים למצוא לזה פתרון משום שזוהי "גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה".

בפתיחתה של פרשת השבוע – פרשת בהר – אנחנו קוראים על מצות שמיטה: "כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ שבת לה". כשם שבכל שבוע יהודי צריך לשבות ממלאכתו ולעשות "שבת לה" – כך גם בארץ ישראל אחת לשבע שנים הארץ צריכה לשבות שבת לה'.

התורה הנחילה לעולם את המושג "שנת שבתון" וזאת למעשה מצוה לא קלה. נתאר לעצמנו, חקלאי מחזיק ברשותו שדה או כרם שמהם הוא מפיק את פרנסתו והוא משקיע אפוא את כל אונו והונו בנחלתו במשך שש שנים. ואז מגיעה שנת השמיטה שבמהלכה נאסר עליו לעבוד את האדמה, ויתרה מזו: לא זו בלבד שאסור לו לעבוד, אלא האדמה בכלל לא שייכת לו, שכן עליו להפקיר את שדותיו ובמשך כל השנה אין לו שום בעלות על השדה. כל אדם יכול לבוא ולקחת מהיבול שגודל בשדה, וכמובן גם לו יש את ה"זכות" לקחת יבול מהשדה כמו כל אדם אחר.

בשנת השמיטה החקלאי הזה יצטרך להתפרנס מהחסכוניות של השנים הקודמות, ובמקום לעבוד עליו להקדיש את השנה הזאת ללימוד התורה. כשם שביום השבת אנחנו שובתים מכל מלאכה ומקדישים את היום הזה לצרכים הרוחניים שלנו, לתורה ולתפילה, ומנצלים את הזמן בצורה רוחנית ומרוממת יותר. כך גם "שבת הארץ" מטרתה היא שעובדי האדמה ינצלו את זמנם ללימוד התורה (יש לזכור שבזמן התנ"ך כולם היו עובדי אדמה).

אחר-כך התורה ממשיכה ומלמדת אותנו מושג נוסף שכולנו מכירים אותו, אבל לא כולם יודעים שהוא מגיע מהתורה: היובל. כולם מכירים את החגיגות והמסיבות שעורכים במלאות יובל למוסד פלוני או לאישיות פלונית. ישנם אנשים שחוגגים יובל אחרי 25 שנה או חמישים שנה ומאה שנה.

המושג הזה הפציע לעולם היישר מפרשתנו. התורה אומרת שאחרי שמקיימים את מצות שמיטה שבע פעמים, כלומר אחרי "שבע שבתות שנים" – 49 שנה, אנו מגיעים לשנת החמישים, ואז "וקדשתם את שנת החמישים יובל היא תהיה לכם".

אנחנו עומדים כעת בימי ספירת העומר. כשם שאנחנו סופרים שבע שבועות שהם 49 ימים ואז אנו מגיעים ליום החמישים שהוא חג השבועות יום מתן תורה, כך גם בשנים – אחרי 49 שנה אנו מגיעים לשנת החמישים וחוגגים את שנת היובל.

גם בשנת היובל אסור לזרוע ולקצור בדיוק כמו בשנת השמיטה. ופרט לכך, העבדים משתחררים והשדות חוזרות לבעליהן. אם השמיטה מזכירה לנו את יום השבת, הרי שהיובל מזכיר לנו את חג מתן תורה.

כשמגיעה שנת היובל הרי שהניסיון קשה שבעתיים, משום שהשביתה של החקלאים מעבודתם נמשכת לא שנה אחת אלא שנתיים רצופות. בשנה הארבעים ותשע שהיא שנת השמיטה וכן בשנה שלאחריה – שנת היובל.

כל זה היה בזמן שבית המקדש היה קיים, מהתורה היו חייבים לקיים את מצות שמיטה. אבל אחרי חורבן בית המקדש, מהתורה אין חיוב לקיים את השמיטה אלא שחכמים התקינו שימשיכו לקיימה כדי שלא תשכח מצות שמיטה מישראל. ולכן גם בימינו אנו, כאשר מגיעה שנת השמיטה, הרבה חקלאים בישראל שומרים את מצות השמיטה כהלכתה.

ואילו מצות היובל אינה נהוגה כיום כלל ועיקר. חכמים לא התקינו זכר ליובל כפי שהם עשו לגבי השמיטה (ראה בכ"ז בספר 'לאור ההלכה' עמ' קה).

נשאלת אפוא השאלה, מדוע באמת חכמים לא התקינו את המשך קיום מצות היובל כל חמישים שנה כפי שהתקינו להמשיך לשמור את השמיטה במשך כל שבע שנים? מה נשתנה דינו של היובל' מדינו של הישמיטה? הרי את הישמיטה' כולם מכירים, שומרים ומקיימים, אך את היובל' אנחנו מכירים רק מן החומש אבל לא מקיימים אותו בפועל.

התוספות במסכת גיטין (לו, ב) עונה את התשובה – כפי שנתניהו אמר בשעתו לגבי "גבעת האולפנה" – "משום דאין רוב צבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת הקרקע שני שנים רצופות". כלומר, חכמים לא תיקנו תקנות שאנשים לא יהיו מסוגלים לעמוד בהם, כמו לשבות שנתיים רצופות מעבודת השדות. לפיכך חכמים בחרו לתקן את מצות שמיטה ולא יובל.

אנחנו מוצאים דבר דומה לגבי החגים. אנחנו עומדים לפני חג השבועות, ובארץ יחגגו את החג רק במשך יום אחד, אבל בחו"ל החג נמשך יומיים, משום שחכמים התקינו מצד הספק את ה"יום טוב של גלויות". וכך בכל חג וחג; בישראל עושים ליל הסדר אחד ואילו אצלנו עושים שני סדרים וכך גם בסוכות. חוץ מחג אחד שאותו חוגגים במשך יום אחד בלבד בכל העולם כולו – יום הכיפורים. ומדוע? משום שזוהי גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, אי אפשר לצום במשך יומיים ולכן ביום הכיפורים "חכמים העמידו הדבר על דין תורה" (ראה אנציקלופדיה תלמודית כרך כג עמ' צד בערך יו"ט שני של גלויות).

מכאן ניתן ללמוד דבר ברור, שכאשר התורה מורה ליהודי לעשות מצוה כלשהי, הרי זה בוודאי דבר שהוא יכול ומסוגל לעמוד בזה, שכן אם המצוה הזאת היה מעבר לכוחותיו התורה – וחכמים – לא היו מצווים עליו לעשות זאת.

הרבי ציטט תמיד את דברי המדרש "אינו מבקש אלא לפי כוחו" (במדב"ר פי"ב ג). כלומר, אם הקב"ה מבקש מיהודי לעשות משהו הרי שהוא נותן לו את הכוחות והאפשרויות לקיים את הדברים. אם הקב"ה מברך אותך עם ילדים אז הוא יתן לך גם את האפשרות לשלוח אותם לבתי ספר יהודים ויבטיח שיהיו לך האמצעים כדי לגדל אותם לתורה ולחופה ולמעשים טובים משום ש"אינו מבקש אלא לפי כוחו" (ראה 'לקוטי שיחות' כרך כה עמ' 36).

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד